

lassan ugyan, de következetesen igazodtak az általános megélhetési indexhez. A munkanélküliség elsősorban az idegen állampolgárokat — köztük a magyarokat is — sújtja. Általánosan elfogadott elv ugyanis itten az, hogy a munkaelbocsátások esetén elsősorban az idegen állampolgárokat kell elbocsátani. A bajorországi magyar munkások zöme éppen ezért 1927-ben, az év legnagyobb részében

munkanélküli volt. Helyzetüket az a körülmény is súlyosbította, hogy bár a foglalkoztatott munkások béréből levonták úgy a betegsegélyző, mint a munkanélküliségi járulékokat, sem munkanélküliségi segélyben, sem pedig egyéb népjóléti támogatásban nem részesültek. Ezt az anomáliát az új munkásbiztosítási törvénynek 1927. október elsejével való életbeléptetése szüntette meg.

© IRODALMI SZEMLE ©

Könyvismertetések.

Chronique de livres.

Fekete Sándor: A tanyai csecsemővédelemről.

Alexandre Fekete: De la protection des enfants de moins de un an des hameaux.

Megjelent az Országos Stefánia-Szövetség anyák és csecsemők védelmére — kiadványai 45. számaként. Budapest, 1928. 36 l.

Alliance Stéphanie pour la protection des mères et des enfants en bas âge, publication no 45. Budapest, 1928. 36 pages.

Résumé. Le perfectionnement de la protection des enfants de moins de un an des hameaux est une des questions les plus difficiles de la protection des enfants de cet âge. D'après les données de M. Fekete, les hameaux, c'est-à-dire le territoire extérieur des villes et des villages, sont à cet égard en Hongrie dans une situation très inférieure à celle du territoire intérieur, surtout au point de vue de la mortalité des plus jeunes groupes d'âge. C'est pourquoi il propose que les instituts de la protection des enfants en bas âge créent des centrales aux hameaux, et qu'on y mette à la place des protectrices non diplômées des femmes munies du diplôme de protection des mères et des enfants en question.

*

A csecsemővédelmi munka országos megszervezésének legnehezebben megoldható kérdése a tanyai csecsemővédelem kiépítése. Igen nagyfontosságú feladat így nem a falu, hanem egyenesen a tanya csecsemőhalandósági viszonyainak kutatása. Fekete főorvos adatai szerint a tanya, vagyis a falvak és városok külterülete sokkal kedvezőtlenebb helyzetben van, mint a belterület. 1927 nyári hónapjaiban a belterületen az élveszületésekhez viszonyítva 15·2%-os, a tanyákon ezzel szemben 25·7%-os csecsemőhalandóságot talál. Főleg a csecsemőkor legfiatalabb korosztályai pusztulnak a tanyákon nagyobb arányban. A belterületen az első félévre a csecsemőhalottak 76·8%, a külterü-

leten pedig 84·1%-a esik. A tanyákon csecsemővédelmi szervezet: rendszeres védőnői és orvosi gondozás nincs, megfelelő tanító munka még nem ingatta meg a népességet az évszázadok óta beléjük rögzült helytelen lévhitekben és babonákban, a köldökkezelés, a táplálás bevezetésének s az újszülött és fiatal csecsemő gondozásának helytelensége folytán gyakrabban lépnek fel ebből eredő betegségek, ennek következtében a tanyákon nagyobb a legfiatalabb csecsemőkori áldozatok száma. A rendszeres csecsemővédelmi munka nagymértékben befolyásolja a csecsemőhalalozási viszonyok alakulását: ajánlja, hogy a csecsemővédő intézetek a tanyákon tanyai központokat létesítsenek s az eddigi tanyai gondozónők helyébe is okl. anya- és csecsemővédőnőket állítsanak.

Josef Sinz: Die Sanierung Ungarns.

Ungarische Bibliothek, herausgegeben vom Ungarischen Institut an der Universität Berlin. Zweite Reihe, 6. 85 l. — pages.

Magyarország szanalását ismertető munkák sorát a napokban egy igen értékes német nyelvű könyv gyarapította. Bár e munkát egyízben már a Berlinben megjelenő „Ungarische Jahrbücher“ is közölte, önálló megjelenésében mégis örömmel üdvözljük, mivel a magyar gazdasági élet talpraállítását tárgyilagosan, tömör, de mégis eléggé kimerítő és áttekinthető formában ismerteti. Különös jelentőséget ad a munkának még az a körülmény, hogy a hivatalos német konjunktúrakutatás egyik kiváló művelőjének, a magyar gazdasági viszonyok előadójának tollából jelent meg.

Sinz szanalás alatt mindazon intézkedések egybefoglalását érti, amelyek úgy az állandó pénzérték megteremtése és biztosítása, valamint egyidejűleg az egész gazdasági életnek a helyes irányba való terelése érdekében tettek. Ezen az alapon a Nemzetek Szövetségének pénzügyi bizottsága által

Magyarország szanálása érdekében készített terv végrehajtásának ismertetésén kívül rámutat a gazdasági élet alakulására is.

A pénzügyi szanálás keresztülviteléhez szükséges külföldi kölcsön felvétele érdekében tett kormányintézkedések és azok eredményeinek ismertetésénél különösen hangsúlyozza Sinz, hogy a szanálást Magyarország túlnyomórészt saját erejéből hajtotta végre. A Nemzetek Szövetsége nem is céltott mást, mint az ország gazdasági újjáépítéséhez szükséges alap megteremtését, ami kifejezetten az államháztartás egyensúlyba hozatalában és a valuta stabilizálásában határozott meg. Ennek érdekében a kormány felhatalmazást nyert 250 millió a.-k.-ig terjedő külföldi kölcsön felvételére s annak a Népszövetség ellenőrzése mellett való felhasználására. Jellemzőnek találja Sinz, hogy a Nemzetek Szövetsége részéről az államháztartás vezetésének ellenőrzése tekintetében támasztott rendszabályok főképp a nyújtott kölcsön biztosítását célozzák.

Az előkészítő munkálatok tömör vázolója után rátér Sinz a szanálás lefolyásának részletes ismertetésére. Behatóan foglalkozik a Magyar Nemzeti Bank tevékenységével, az államháztartásnak a népszövetségi ellenőrzés befejezéséig való alakulásával, az állami üzemek működésével és a külkereskedelmi mérleggel. Külön fejezetben tárgyalja a szanálási idő alatt beállott ipari és mezőgazdasági válságot és annak enyhülését. Az ismertetést mindenütt ügyesen megválasztott statisztikai adatokkal teszi szemléltetőbbé. A munka a szanálás végrehajtásának leírásával kapcsolatban a jelenségek elméleti megvilágításában is bővelkedik.

Értékét nagyban emelte volna azonban, különösen a magyar gazdasági viszonyokat kevésbé ismerő külföldi olvasótáborra való tekintettel, a szanálással kapcsolatban felmerült jelenségek ismertetésének szélesebb gazdaságtörténeti alapra való helyezése, valamint az eredményeknek a más államok hasonló tevékenységének eredményeivel való párhuzamba állítása. Kitérőzt célját azonban ügyesen oldotta meg, az elébünk tárt képen élesen domborodik ki egy kifosztott nemzetnek az életért folytatott nehéz küzdelme s — a siker biztató reménye!

J. Gy. dr.

Walter Schöne: *Zeitungswesen und Statistik.*

Jena 1924. 120 l.— pages.

A lipcei tanár könyve azt vizsgálja, hogy az időszaki sajtó minő szerepet játszott az államélettel foglalkozó irodalom kialakulásában. Az államtudományok egyik legrégebb és legterebélyesebb ága pedig a statisztika lévén, a könyv elsősorban azt kutatja, hogy az újságírás milyen befolyással volt a statisztika keletkezésére és fejlődésére.

Szerző a jelen évezred közepéig visszapillantó sajtótörténeti nyomozással mutatja ki, hogy az

államtudományi irodalomnak s az időszaki sajtónak fejlődésvonala párhuzamosan halad.

Az államisme főtárgya volt már ama 15—16. századbeli gazdasági, politikai hírközléseknek, követségi jelentéseknek is, amelyeket az újságok előfutárainak tekinthetünk.

Az államismereti irodalom pedig az újságírás ezen elsődleges korszakában — Amerika felfedezése idején — nagyrésztben nem egyéb, mint leíró-statisztika. A „Statist“ „Staatsmann“-t jelentett, államférfit, államismerőt. Velencében, ahol a hivatásszerű újságírás bölcsője ringott, e „Statist“-ok az első újságírók, illetve kiadók. Államismereti, statisztikai irodalom és időszaki sajtó úgyszólván egyidőben születnek meg s egymást táplálva nőnek ki primitív állapotukból.

Itt fel kell vetnünk a kérdést: szerző vajjon nem bukkant volna-e a sajtó és az államtudományok kölcsönhatásának még korábbi nyomaira, ha messzebbre, az ókorba megy vissza. A római „acta diurna“-ra gondolunk elsősorban, a politikai hírlapok őseire, amelyek már a Krisztus előtti időkben mutatják a vizsgált tényezők egymásba fonódó gyökereit. Hogy a *hivatalos* statisztika oly régi, mint maga az állam, azt a szerző is elismeri.

A még sok antikvár-anyagot tartalmazó középkori földrajz-statisztikai közlések, az ú. n. *kozmo-gráfikák* után, mint első tulajdonképeni időszaki sajtótermékek jelennek meg a 16. században, főképp állami-politikai hírtartalommal, a *meszrelációk*. A kozmográfikák szisztematikus híryanaga itt már időbeli rendszerezést kap.

Könnnyen érthető, ha az államismeret, mely, mint a legtöbb tudomány, elsősorban gyakorlati célokat kíván szolgálni s aktualitásra törekszik, a periodikus sajtóban keres elhelyezkedést s terjeszkedési lehetőséget minél szélesebb körben. Ez terepet ad neki és viszont megtermékenyül általa s hozzáidomul.

Velence után Hollandia és Németország azok az államok, amelyek az úttörés és továbbfejlesztés munkáját végzik. A 17. században mindkét ország időszaki sajtójában nagy szerephez jutnak a politikai hírközlések, ami az államtudományi oktatás kiépülését s a politikai-történelmi anyaggyűjtéseket lendíti előre.

E kor nagy szisztematikusa, *Coarling*, az államtudományok rendszerében a statisztikának már külön területet juttat.

A 18. században *Schmeitzel* és *Achenwall* folytatják sikerrel az államra vonatkozó ismeretek minél szélesebb körben való terjesztésének munkáját. *Achenwall* (1719—1772), akit a statisztika tulajdonképeni megalapítójaként is szoktak emlegetni, a statisztika célját abban látja, hogy általa jutunk az államra vonatkozó ismeretekhez. Államügyeket

jól intézni, az államérdeket kellően képviselni csak a statisztika segítségével lehet.

A sajtó és a statisztika kapcsolata e kor lap-típusában, az *Intelligenzblätter*-ben is jelentkezik. E hivatalos rendeleteket és számszerű statisztikákat közlő újságok idővel tudományos cikkeknek is teret engednek s a 18. század végén már interlokális jelleggel is megjelennek.

A statisztika publicisztikai jelentőségét *Schözer* (1735—1809) viszi mélyebben a köztudatba. Tanítása szerint a hivatalos statisztikus mellett, aki statisztikát „teremt“, fontos „gyűjtő“ és nyilvánosságra juttató szerepe van az írónak. Újságot helyesen és hasznosan olvasni: *művészet*, melynek egyik tanítómestere a statisztika. A sajtó híryanaga maga is statisztikai feldolgozásra érdemes adattár lehet. De a statisztika nemcsak módszer, hanem annak eredménye is. A statisztika eredményei viszont a sajtó nélkül nem válhatnak közkinccsé. Így lesz a statisztika publicisztikává, az újság a statisztika egyik forrásává.

A hivatalos statisztika — szintén politikai tálajból táplálkozva — a 19. századba kap erőre. Az időszaki sajtó a hivatalos statisztikának is nagy lendítője. E téren kezdeményező lépés, amelynél a szász statisztikai egyesület a 30-as években az ország állapotának a hatóságok közlésein alapuló ismeretetésére kap állami megbízást. Az egyesület már 1839-ben a mai hivatalos statisztika jóformán va-

lamennyi ágát műveli s statisztikai publikációkat bocsát ki. Az egyesület statisztikai irodája 1850-ben hivatalos szervvé alakul s néhány év múlva (1853) már havi füzeteket ad ki az addigi évkönyve helyett. A közönség pedig a legelterjedtebb lap, a *Leipziger Zeitung* tudományos mellékletében kapja meg az aktuális statisztikai anyagot. A statisztika, mint a hírszolgálat lényeges tényezője, kivívja az öt megillető helyet s már csak egy további lépés önálló, tipikusan a nagy nyilvánosságnak szánt hivatalos statisztikai folyóiratok keletkezése.

A statisztika publicisztikai jelentkezési formája az időszaki sajtóban ma is kétféle. Statisztikai közléseknek immár bőven engednek helyet a legkülönbözőbb újságok (hírlapok, folyóiratok) s másrészt vannak önálló periodikus statisztikai kiadványok. Mindkét publikálási forma biztosítja a statisztikai eredmények számára a nyilvánosságot, a hírszerűséget, az aktualitást és a periodicitást.

Végző konkluzióképen azt állapítja meg a kitűzött témát kimerítő alaposággal analizáló munka, hogy a hivatalos statisztikusokra és a kormányokra a jövőnek az a feladata vár, hogy az időszaki sajtó útján az államügyek intézésére hivatottakon túlmenően, az állampolgárok legszélesebb rétegéhez juttassák el a *tények tudományának*, a statisztikának eredményeit.

E. D. dr.

A m. kir. közp. statisztikai hivatal könyvtárába érkezett munkák.

Ouvrages arrivés à la bibliothèque de l'Office central royal hongrois de statistique.

Nemzetközi vonatkozású művek és elméleti munkák. (*Publications d'intérêt international et de théorie générale.*) — *Jahresbericht*, 1926. Internationales Buchdrucker-Sekretariat. Bern.

Procès-verbal du Xe congrès typographique international tenu à la Sorbonne à Paris, du 8 au 13 août 1927. Secrétariat international des typographes. Berne.

Proceedings of the 47th Session held at Philadelphia from 10th to 15th august 1927. International supreme lodge. Glasgow.

50 ans d'activité de la Fédération internationale des amis de la jeune fille. 1877—1927. Neuchâtel.

Löhne und Arbeitsbedingungen der Holzarbeiter in den verschiedenen Ländern. II. Bericht. Stand I. Oktober 1926. Sekretariat der Internationalen Union der Holzarbeiter. Amsterdam.

World economic chart, 1927. Redmond and Co. New-York.

Cseh-Szlovákia. (Tchéco-Slovaquie.) — *Aussenhandel der Czechoslovakischen Republik*, 1925. II. Teil: Ein- und Ausfuhr im Zollvorwerke und Durchfuhr.

1926. I. Teil: Spezialhandel. Statistisches Staatsamt. Prag. (Czechoslovakische Statistik. 30., 38.)

Exposé sommaire des travaux législatifs de l'Assemblée nationale de la République Tchécoslovaque. Fasc. XV. Session de printemps 1927. Assemblée nationale. Prague.

Németország. (Allemagne.) — *Die Wahlen zum Reichstag am 4. Mai 1924 und am 7. Dezember 1924.* (Zweite und dritte Wahlperiode.) 6. Heft: Einzeldarstellungen zu den Reichswahlen und Abstimmungen 1924 bis 1926. Statistisches Reichsamt. Berlin. (Statistik des Deutschen Reichs. 315. VI.)

Berufszählung. Volks-, Berufs- und Betriebszählung vom 16. Juni 1925. Die berufliche und soziale Gliederung der Bevölkerung des Deutschen Reichs. I. Teil: Einführung in die Berufszählung 1925. Methode der Berufsstatistik — Erhebungs- und Bearbeitungsplan. II. Teil: Die Reichsbevölkerung nach Haupt- und Nebenberuf. Statistisches Reichsamt. Berlin. (Statistik des Deutschen Reichs. 402. I/II.)

Berufszählung. Volks-, Berufs- und Betriebszählung vom 16. Juni 1925. Die berufliche und